

RETTE FRA – RETTE TIL

Kvinner av utenlandsk opprinnelse, gift med etnisk norske menn, som må flykte til krisesentrene på grunn av vold.

Historiker Erling Sandmo skrev i Magasinet 20.juli en glimrende artikkel om friheten *til* å velge kontra friheten *fra* undertrykkning og annen elendighet. Her synliggjør Sandmo det demokratiske underskuddet som rammer de som ikke er i posisjon til å velge, de som av en eller annen grunn ikke har ressurser til å fråtse i selvforherligende og selvrealiserende frihet.

I vår streben etter å realisere våre drømmer glemmer vi at det finnes mennesker som sliter med å få frihet *fra* undertrykkelse, *fra* vold, *fra* slag og spark, *fra* voldtekt og psykisk mishandling. Mange av disse går faktisk med en daglig begrunnet frykt, ikke bare for å miste sitt eget liv, men også for at deres barn skal bli skadelidende.

Vi på krisesentrene i Norge har gjennom 24 års drift møtt mange av disse kvinnene, sammen med sine barn.

I tillegg har vi tatt imot en gruppe kvinner og barn som ikke kan det norske språket, de vet lite om sine rettigheter. De lever i et samfunn uten nettverk, selvstendig økonomi – og ikke minst har de hengende over seg truslen om å bli kastet ut av vårt humane, likestilte og rettskafne land.

Alle kvinner som oppholder seg i vårt land, har rett til å være omfattet og beskyttet av menneskerettighetene og de grunnleggende friheter på det politiske, økonomiske, sosiale, kulturelle, sivile og ethvert annet område.

Menneskerettighetene skal sikre enkeltmenneskers mest grunnleggende behov, beskytte et hvert menneske mot overgrep og krenkelser. Alle har krav på samme verdi og verdighet i kraft av å være menneske, og staten har forpliktet seg til å sikre *enhver* denne rettigheten.

Krisesentrene har i mange år tatt imot kvinner fra innvandrede og/eller etniske minoritetsgrupper, og denne brukergruppen øker. Dette er en økning vi ser på krisesentrene i hele Europa (Liz Kelly, Krisesenterkonferansen arrangert av Kvinnevoldsutvalget i juni 2002) Kelly forteller at på 90-tallet har de sett en økningen av antall kvinner med mer komplekse og sammensatte problemer, og det samme opplever vi på krisesentrene i Norge.

Ikke bare i de områder der bosettingen av minoriteter er stor, men generelt på alle krisesentrene i Norge. Dette skaper assosiasjoner om at vold mot kvinner og barn er mer utbredt i en del innvandrerfamilier enn i norske familier. Dermed opprettholdes myter om at det innenfor en del religioner og kulturer finnes en lavere terskel for å utøve vold.

Krisesentrenes erfaring viser imidlertid at bildet er mer kompleks. Sammensetningen av nasjonaliteter som berøres i problemstillingen er av en slik art at det er særdeles vanskelig å si at en nasjonalitet begår mer vold mot kvinner enn en annen. Det vil derfor være mer enn ufint

å henge ut en nasjonalitet eller en gruppering når det gjelder denne problematikken. Det er heller ikke særlig fruktbart å jakte på enkelte nasjonaliteter eller grupperinger.

Krisesentrene i Norden har i mange år tatt imot kvinner av utenlandsk opprinnelse, gift med etnisk nordiske menn som utøver vold. I løpet av de siste tre årene har flere krisesentre gitt tilbakemelding om en økning av denne gruppen.

En nylig undersøkelse (Aftenbladet 02.09.02) fra Sverige viser at flere kvinner med innvandrerbakgrunn anmelder vold. For de som gjennomførte undersøkelsen var det uventet å finne at disse kvinnene faktisk var gift med en svensk gjerningsmann. (Lotta Nilsson, BRÅ)

I Norge har en del krisesentre sogar hatt en fordobling av denne brukergruppen bare i løpet av de to siste årene. Ansatte på krisesentrene forteller at noen av kvinnene er kone både nummer tre, fire og fem til den samme mannen. For oss handler det ikke om normale giftemål lenger, dette er regelrett handel med kvinner. ("Drømmen om det gode liv" Tove Smaadahl, Liv Langberg og Helene Hernes, 02)

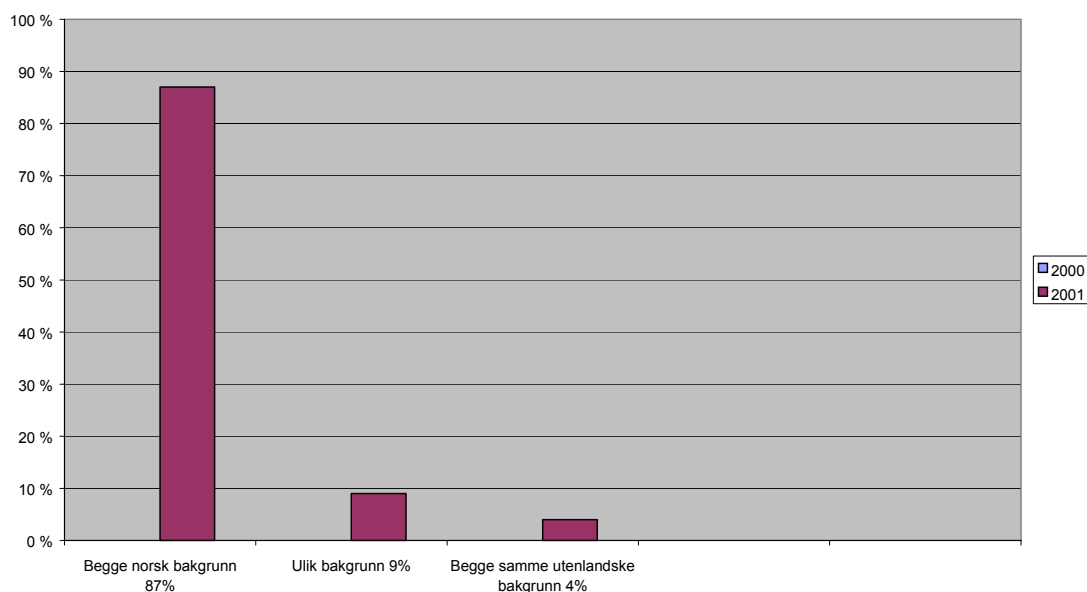
"For krisesenteret i Midt Troms er dette en ny brukergruppe" forteller May Uteng Pedersen. Sogn og Fjordane krisesenter forteller – "De tre siste årene har vi opplevd en formidabel økning med kvinner av utenlandsk opprinnelse, gift med norske menn, som må flykte til krisesenteret på grunn av grov vold. Samtidig ser vi med bekymring på barnas reaksjoner etter å ha vært vitne, eller blitt utsatt for vold."

Fra Vest-Finnmark krisesenter forteller de ansatte om en økning på 50 % fra 1999.

"...Kvinnene er så redde når de kommer hit, redde for at deres norske mann skal melde fra om at de har rømt hjemmefra" (Dagbladet 27.november 2001)

Ser vi på statistikken for inngåtte ekteskap, ser vi at der brudens og brudgommens landbakgrunn er lik, har over tid vært normalen. Samtidig inngås det hvert år ekteskap mellom personer med forskjellig landbakgrunn. I 2000 giftet 2 500 norske kvinner seg med utenlandske menn, og 3 600 norske menn giftet seg med utenlandske kvinner.

Bestående ekteskap, etter ektefellens kombinasjoner av landbakgrunn. 01.01.01

Norske menn giftet seg med svenske, russiske, thailandske, danske og filippinske kvinner, i den rekkefølgen. (Befolkningsstatistikk, SSB)

De svenske og russiske brudene talte vel 700 til sammen for dette året. En av tre utenlandske bruder hadde bakgrunn fra tredje verden.

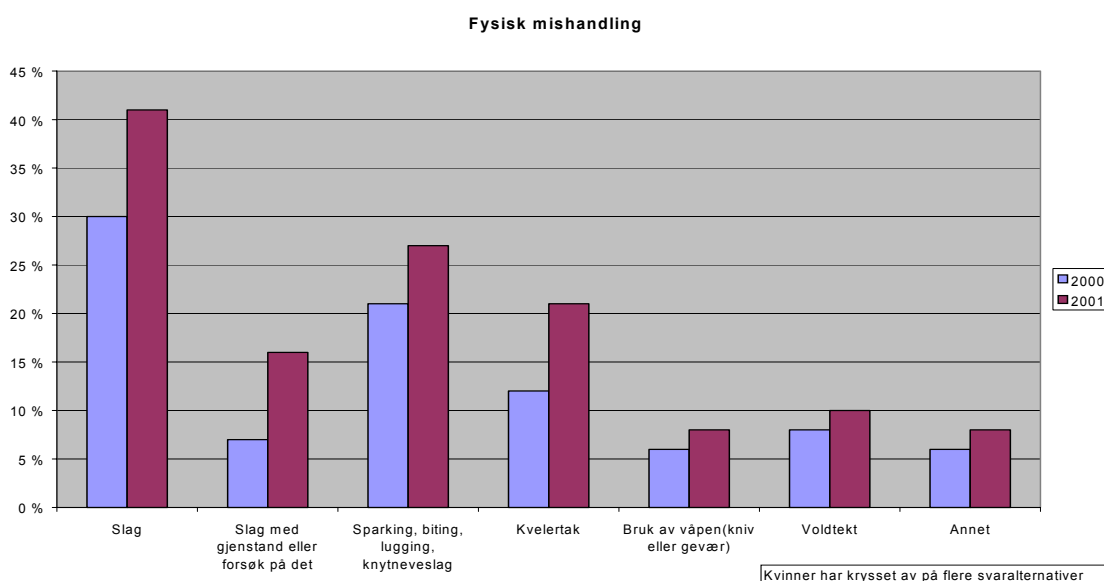
Samtidig er det en klar indikasjon fra UDI at det er en økning av norske menn som gifter seg med kvinner fra stater som Russland, Thailand og Filippinene. (*Are- Martin Sauren, UDI, Klassekampen mandag 25.februar 2002*)

Kvinner som kommer til landet på familiegjennforening, får oppholdstillatelse de første tre år, betinget av ekteskap. Hvis de flytter fra hverandre eller separeres, mister de oppholdstillatelsen. Utlendingsforskriften åpner for at kvinner som mishandles likevel kan få oppholdstillatelse dersom ektefellene flytter fra hverandre i denne perioden. Bestemmelsen baseres på skjønn, og avhenger av at utlendingsmyndighetene tror på kvinnen og hennes historie.

Det har vært uklart hva som i praksis skal til for at kvinner får oppholdstillatelse på bakgrunn av mishandlingsbestemmelsen. Denne uklarhetene har ført til usikkerhet om hvilke rettigheter og muligheter disse kvinnene har etter et samlivsbrudd. Dette innebærer at kvinner som blir utsatt for mishandling ofte forblir i et voldelig ekteskap. For de som må flykte til et krisesenter for å berge liv og helse, har en uforutsigbar livssituasjon og meget usikker rettsstilling i vårt samfunn.

Krisesentersekretariates brukerstatistikker for 2000 og 2001 sier oss noe om volden kvinner og barn blir utsatt for, og konsekvensene. Statistikken av ikke noen akademisk forskning, men spørsmål besvart av 404 kvinner som har bodd på senterene våre. Disse svarene gir en klar indikasjon på hvilke utfordringer samfunnet har for å gi de utsatte støtte og hjelp i en vanskelig livssituasjon.

Krisesentrene gjenspeiler samfunnet der ute. Vi har er ingen indikasjon på at volden øker, men våre brukerstatistikker forteller klart at truslene og volden blir grovere.

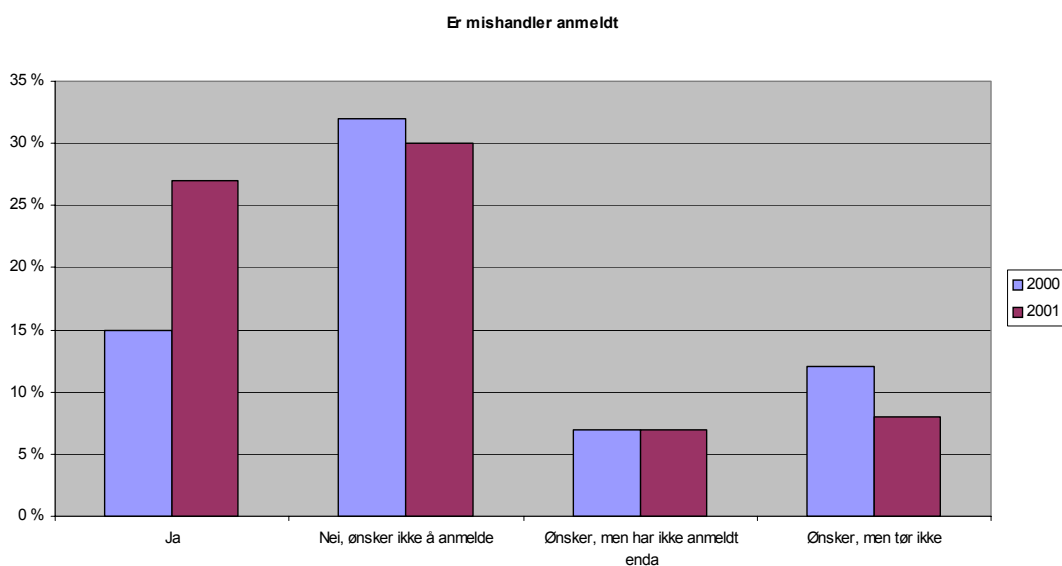
Vold mot kvinner er kriminelle handlinger, og flere og flere kvinner anmelder vold. Økningen i anmeldte trusler har de siste fem årene vært på 46,4 %, og fra 2000 – 2001 var økningen på 7,2 %. Dette henger trolig sammen med en økt anmeldelsestilbøyelighet for denne type handlinger. *Trusler med kniv* og *grov legemsbeskadigelse med kniv* er to av de formene for kriminalitet som viser den klareste økningen i perioden 1997 til 2001 med 58,5 % for begge. (STRASAK, www.politi.no)

Samtidig melder politiet at en av årsakene til økningen av anmeldelser kan være:

- Økt sensitivitet. Vi anmelder i dag voldstrusler og mindre alvorlige former for vold som man tidligere oppfattet som ”normal” aktivitet
- Økt fokus på skjult kriminalitet som incest, vold i hjemmet og voldtekt medfører at offer i større grad enn før velger å anmelde slike forhold.
- Økt anmeldelsestilbøyelighet for flere typer lovbrudd.

Kvinner av utenlandsk opprinnelse, gift med norske menn, blir oppfordret på det sterkeste til å anmelde overgriperen. Samtidig er det viktig at politiet stiller de relevante spørsmål for få fram en konkret og grundig forklaring om det hun har vært utsatt for, som vold, trusler og overgrep. Dette er viktig dokumentasjon, og kan være utslagsgivende i henhold til om UDI innvilger opphold eller ikke.

Krisesentersekretariatets brukerstatistikker gir også en klar indikasjon på at flere kvinner som blir utsatt for vold, anmelder overgriperen. Dermed kan vi se at det er samsvar mellom STRASAKS statistikker og det kvinner på krisesentrene har svart.

De kvinnene som kom til krisesentrene, som var gift med norske menn, var i største grad fra Asia, Russland og land i Øst-Europa. Man kan spørre seg hva årsaken til at kvinner fra disse landene er overrepresentert. Er det en større markedsføring gjennom kontaktbyråene og Internett av kvinner fra disse landene, eller søker norske menn bevist kvinner som kommer fra land der fattigdommen har rammet kvinner hardest?

Ut fra historiene som fortelles, kan det virke som om at mange av de mennene som mishandlet, ønsket seg hjemmeværende koner, som da ble økonomisk avhengige av sine

menn. Ansatte på krisesentrene forteller også om kvinner som må ut i arbeidslivet straks, men mannen tar full kontroll over kvinnenens inntekter.

Det finnes også eksempler på at mannen forlanger at kona skal betale alle familiens utgifter, både til felles og til personlig forbruk. Det er da oftest snakk om det hun kan skaffe til veie av barnetrygd, lønn osv, i tillegg til det hun har spart opp før hun kom til landet. Man hører også historier om kvinner og barn som ikke får mat før de har gjort seg fortjent til det.

I verste fall, og det finnes det dessverre ganske mange eksempler på, tvinger/overtaler mannen sin kone til å underskrive papirer på at de overlater alt av verdi til mannen, må adlyde ham o.l. Så lenge kvinnen ikke får vite noe mer om norsk lovverk, kan hun holdes i den tro at dette er vanlig i Norge.

Mye tyder på at det finnes en del fellestrekk blant kvinner fra Øst-Europa og Russland. En vanlig oppfatning er at disse kvinnene gjennomsnittelig er eldre enn de asiatiske, at de har vært gift i sitt hjemland før, og at de ofte har med seg barn til Norge. De er ofte ressurssterke, de har høyere utdanning og lærer seg fort norsk. Det fortelles også at de kan være svært målbevisste, har lett for å tilpasse seg og er vant til å klare seg selv. Nord-vest russiske kvinner, som reiser til Nord-Norge, har kanskje også noe mer kunnskap om norske forhold før de kommer hit. Når slike kvinner kommet ut av forholdet til en voldelig mann, kan det se ut som om de har større sjanse til å klare seg enn kvinner med annen bakgrunn.

På krisesentrene på Vestlandet forteller de også om russiske kvinner som har vært utsatt for grov vold og er blitt tvunget til å ha sex med mannens kamerater.

”En av kvinnene hadde i løpet av 12 måneder blitt giftet og separert. Blitt sosialklient, gått ned flere kilo og fått store helseproblemer. Barnet hennes har fått alvorlige psykiske plager. Kvinnen venter i dag på svar på søknaden om oppholdstillatelse. Mannen er i ferd med å lete etter en ny kone. Dette blir i så fall hans tredje. Kvinnen på krisesenteret har vært vitne i en rettssak som hans første kone har ført mot eksmannen”

For kvinner som kommer fra Asia og Afrika og Sør Amerika er ikke vanskelig å forestille seg hvilket sjokk det må være å komme til Norge. Og spesielt til grisgrendte strøk.

Disse kvinnene kommer fra et varmt klima, svært tett bebygde byer. De er stort sett vant til å leve i samfunn som er mer kollektivt orientert, og i mange av disse kulturene kan det å skille seg være svært vanskelig.

På et krisesenter i Nordland fortelles det at kvinner fra Thailand blir sett på som horer, og får tilbud om penger for sex midt på lyse dagen. En kvinne som arbeider som massør får stadig spørsmål om seksuelle tjenester. Blant andre i lokalsamfunnet og fra svigerfamilien blir kvinnene fra Sørøst-Asia gjerne møtt med holdninger som: ”Så heldig hun er som fikk komme til Norge. Når hun har vært så heldig må hun finne seg i litt ekstra.”

Det fortelles også at kvinner blir regelrett kastet ”på gata” av sine norske menn, og noen kjører de til krisesentrene. Her får de ansatte beskjed med beskjed om å få de ut av landet, da de ønsker å hente seg en ”yngre” utgave

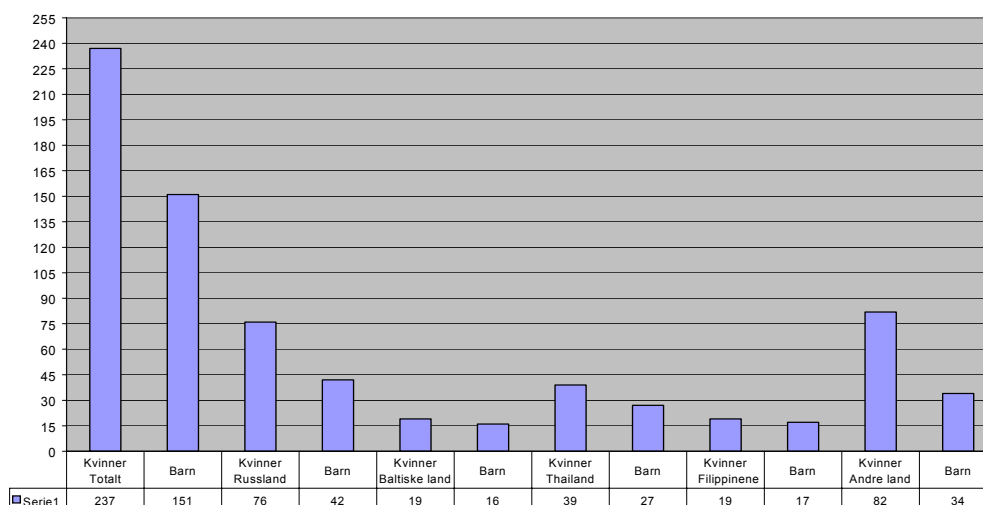
Det er ikke uvanlig at kvinner tvinges til å prostituere seg for å få oppholdstillatelse, eller gjøre seg fortjent til å bo hos sin ektemann. Noen kvinner må også finne seg i å bli lånt bort til ektemannens kompiser. Dette er historier som ansatte ved krisesentre fra hele landet forteller.

Kartleggingen i Rapporten ”Drømmen om det gode liv” viser at krisesentrene over hele landet hadde mottatt 237 kvinner og 151 barn i 2001. - 76 kvinner og 42 barn fra Russland, 19 kvinner og 16 barn fra de Baltiske land, 39 kvinner og 27 barn fra Thailand, 19 kvinner og 17 barn fra Filippinene og 82 kvinner og 34 barn fra andre land. (Marokko, Brasil, Venezuela, Peru, Indonesia, Afrika, Libanon, Iran, Chile, Aserbajdsjan, Chile, Panama)

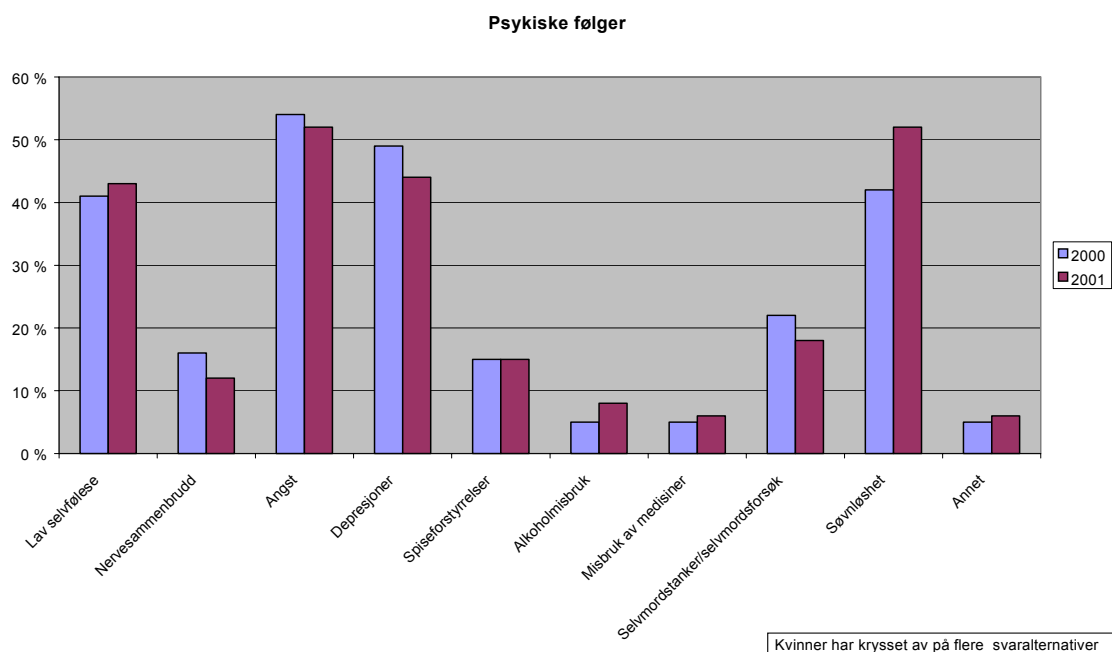
Vi ser regionale forskjeller ikke bare på hvor mange kvinner i målgruppa som kommer til krisesentrene, men også på kvinnenenes opprinnelsesland. Finnmark og Nordland har størst andel fra målgruppa, ca. en tredjedel av kvinnene på krisesentrene i disse fylkene. Troms ligger på en god annenplass med ca 25%. Deretter har Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane ca 20% hver. Det fylket som har laveste andel kvinner i målgruppa er Vestfold, med 5 kvinner av 124, noe som tilsvarer ca 1/24.

Ut fra dette kan vi ikke si noe bastant om hvorvidt kvinner med innvandrerbakgrunn, gift med norske menn, er markert mer utbredt i grisgrendte strøk enn i mer urbane. Det var f.eks. en lavere andel kvinner i målgruppa på krisesentrene i Buskerud og Oppland enn i Oslo. Ut fra denne hypotesen, kunne en også forventet høye tall i Nord-Trøndelag, men tallene derfra ligger faktisk på et gjennomsnitt. Det vi imidlertid kan si noe om, er at Nord-Norge og Nordvestlandet skiller seg ut med høye andeler av kvinner i målgruppa. Ca halvparten av disse kvinnene er russiske. Finnmark utmerker seg med at samtlige kvinner i målgruppa er russiske. En rapport fra SSB, sept. 02 ”Innvandrerkvinner i Norge” viser at russiske kvinner i Norge bor i større grad enn en del andre grupper innvandrerkvinner i grisgrendte strøk, det gjelder 19 prosent.

NORGE 2001

At vold mot kvinner går utover kvinners helse kan oppleves som selvsagt, fordi vold ofte relateres til fysisk vold og dermed fysiske skader. Men vold mot kvinner gir seg utslag både når det gjelder kvinners fysiske og psykiske helse. Omfanget av dette kan det kanskje være vanskelig å si noe om, både fordi vi mangler helhetlige undersøkelser når det gjelder omfanget av kvinnemishandling og at kvinners helseproblemer kan bli relatert til andre omstendigheter enn mishandling og seksuelle overgrep. Men når det er sagt, vil jeg vise til våre brukerstatistikker som kan gi en pekepinn om kvinnemishandlingens psykiske skader og helseplager.

Når vi ser på skilsmisene i 2000, ble 7 600 av 10 500, rammet norsk-norske par. Derneft var det flest skilsmisser mellom kvinner med norsk landbakgrunn og utenlandske menn, litt over 1000.

Nesten 1 000 skilsmisser gjaldt også den motsatte kombinasjonen, mann med norsk bakgrunn og utenlandsk kvinne. Om lag 27 prosent gjaldt norsk mann/kvinne fra tredje verden. I over 60 prosent av skilsmisene type nordmann/utlending var den utenlandske parten en europeer.

I underkant av 600 kvinner med innvandrerbakgrunn ble skilt fra menn med Norge som landbakgrunn i 2000. Tre bakgrunnsland peker seg ut for disse kvinnene: Thailand, Russland og Sverige. Dette viser hvor mennene finner sine ektefeller, med andre ord er det sammenheng mellom vigselstallene og skilsmissetallene.

Dette er tall hentet fra en rapport om "innvandrerkvinner i Norge" fra Statistisk sentralbyrå som ble offentliggjort denne måneden.

Rapporten forteller; " samtidig kan det overraske at thailandske kvinner som gjerne fremstilles som tradisjonelle hustruer, knyttet til hjem og familie, var de som i størst grad skilte seg fra sin norske ektemann dette året. For øvrig utgjorde de asiatiske kvinnenes skilsmisser fra norske menn 23 prosent (130 av 600).

Dette er tall som ikke overrasker de som jobber på krisesentrene, og når rapporten "Drømmen om det gode liv forteller at 39 kvinner og 27 barn fra dette landet måtte søke tilflukt på et av landets krisesentre i 2001 der overgriper var en norsk ektemann. Samtidig vet vi at ikke alle kvinner som blir utsatt for menns vold søker hjelp på et krisesenter.

Nå vil jeg presisere at det finnes mange norske menn som gifter seg med kvinner fra andre land som er gode ektemenn og fedre. Det finnes mange flerkulturelle kjærlighetsekteskap, som er en stor ressurs for samfunnet.

Alle mennesker drømmer om det gode liv!

Mitt spørsmål til dere i denne workshopen blir:

- Hvordan kan man som nabo, enkeltindivid, og ikke minst det offentlige hjelpeapparatet ivareta denne gruppen kvinner og barn?
- Hvordan sikre sosiale strukturer gjennomsyret av empati, som bryr seg og omslutter voldsutsatte når volden først har funnet sted?
- Hvordan evne å gi voldsutsatte kvinner og barn det menneskerettslige vernet alle i samfunnet har krav på?
- Skal vi tillate norske menn å hente et ubegrenset antall utenlandske kvinner, som gjentatte ganger blir utsatt for voldelige overgrep?

For oss på krisesentrene oppleves dette ikke som såkalte normale ekteskap. Dette oppleves som en avansert form for handel med kvinner, hvor man på mange måter snor seg innenfor den norske loven.

Er det virkelig slik vi ønsker å fremstå i et av verdens mest likestilte samfunn?

Bergen 17.09.02

Tove Smaadahl

Krisesentersekretariatet

Rapporten ”Drømmen om det gode liv” finnes på www.krisesenter.com under materiell.